

Återutvandring från Sverige 1995–1999

I artikeln studeras återutvandring från Sverige åren 1995–1999. Invandrare från länder vilka är kulturellt och geografiskt närliggande Sverige återutvandrare i högre grad än andra invandrare till sina ursprungsländer. Invandrare från kulturellt och geografiskt mer avlägsna länder återutvandrare däremot i större utsträckning än andra invandrare till tredje land. Vidare framkommer att i invandrargrupper som är relativt väl integrerade på svensk arbetsmarknad är det invandrare med de lägsta inkomsterna som väljer att återutvandra. I de invandrargrupper som är sämst integrerade på den svenska arbetsmarknaden är dock sannolikheten att återutvandra lägst bland de invandrare som har de lägsta inkomsterna. Återutvandring ökar därför inkomstskillnaderna mellan olika invandrargrupper och mellan invandrare och infödda.

Invandringen till Sverige har varit omfattande de senaste årtiondena. År 1940 uppgick andelen utrikes födda i Sverige till 1 procent. År 1970 hade motsvarande andel ökat till 7 procent. År 2004 uppgår andelen till 11 procent eller närmare en miljon individer. Under dessa årtionden har också utvandring från Sverige förekommit. I allmänhet har dock invandringen till Sverige varit större än utvandringen och utvandringen har i huvudsak varit sk återutvandring, dvs bestått av tidigare invandrare. Till länder från vilka invandringen haft karaktären av arbetskraftsinvandring har en inte obetydlig återutvandring förekommit i perioder då efterfrågan på arbetskraft i Sverige sjunkit. Under perioder av lågkonjunktur har återutvandringen till länder som Finland, Grekland och f d Jugoslavien (bortsett från 1990-talet) tenderat att öka. Till länder från vilka Sverige i huvudsak mottagit flyktingar har dock återutvandringen varit lägre. Knappast någon återutvandring har skett till länder i Östeuropa, Mellanöstern, Afrika och Latinamerika.

I takt med att återutvandringen av tidigare invandrare ökat i många länder har också den internationella forskningen på området vuxit (se Borjas och Bratsberg 1996, Dustmann 1997). Men trots detta faktum och trots att de ekonomiska effekterna av invandringen till Sverige är tämligen väl kartlagda beträffande såväl dess påverkan på den offentliga sektorn som invandrarernas position på den svenska arbetsmarknaden har relativt lite fokus riktats mot återutvandringen från Sverige. Edin, LaLonde och Åslund (2000) studerade återutvandring från Sverige under perioden 1970–1997 och fann att sannolikheten att återutvandra var högre bland arbetskraftsinvandrare än bland flyktingar. Vidare fann de att inom de olika invandrargrupperna var sannolikheten att återutvandra högst bland de invandrare som hade

MATS HAMMARSTEDT

är fil dr och universitetslektor i nationalekonomi vid Centrum för arbetsmarknads- politisk forskning (CAFO) vid Växjö universitet. Hans forskning är inriktad mot invandring och arbetsmarknad. Han har bl a studerat invandras företagande samt andra generationen invandras försörjning. mats.hammarstedt@ehv.vxu.se

Författaren tackar Jan Ekberg för värdefulla synpunkter.

sämst position på svensk arbetsmarknad. Klinthäll (2003) studerade återutvandringen från Sverige under perioden 1968-1996 bland olika invandrargrupper och fann bl a att återutvandringen bland invandrare från typiska arbetskraftsinvandrigsländer som Grekland, Turkiet och Jugoslavien i huvudsak bestod av individer vilka var arbetslösa och/eller hade låga arbetsinkomster. Vidare fann Klinthäll bl a att återutvandringen till tredje land var högre bland invandrare från länder som USA och Tyskland än bland flyktingar från t ex Chile och Iran.

Under 1990-talet försämrades invandrades arbetsmarknad i Sverige (se Ekberg 1999, Edin och Åslund 2001, Hammarstedt 2001). Speciellt hårt slog denna försämring mot utomeuropeiska invandrare medan invandrare från framförallt Norden och Västeuropa alltså är relativt väl integrerade på den svenska arbetsmarknaden. Parallellt med att invandrades arbetsmarknad försämrats har prognoser pekat mot ett behov av framtida arbetskraftsinvandring. Den försämrade arbetsmarknadspositionen för invandrare i kombination med behovet av framtida arbetskraftsinvandring till Sverige gör att det är av vikt att studera vilka invandrare det är som lämnat Sverige under senare år. Är det främst relativt välintegrerade invandrare från europeiska länder som återutvandrar eller är det vanligare att marginaliserade utomeuropeiska invandrare återutvandrar?

Syftet med artikeln är att studera hur sannolikheten att återutvandra från Sverige under perioden 1995-1999 varierade mellan olika invandrargrupper. I artikeln studeras dels i vilken utsträckning det finns skillnader i sannolikheten att återutvandra till ursprungslandet, dels i vilken utsträckning det finns skillnader i sannolikheten att återutvandra till tredje land. Det är t ex troligt att flyktinginvandrare i större utsträckning än arbetskraftsinvandrare återutvandrar till tredje land än till ursprungslandet. I artikeln inkluderar vi invandrare med ursprung i länder från vilka invandringen haft karaktären av såväl arbetskraftsinvandring som flyktinginvandring. De invandrargrupper som inkluderas i studien är invandrare från Finland, Norge, Danmark, Tyskland, Grekland, Polen, Ungern, Turkiet, Libanon, Etiopien, Iran, Irak och USA. Totalt utgör invandrabefolkningen från dessa länder ca 65 procent av det totala antalet utrikes födda i Sverige (se Lundh och Ohlsson 1999). Med hjälp av dessa olika invandrargrupper kan vi studera huruvida sannolikheten att återutvandra skiljer sig åt mellan invandrare med ursprung i länder från vilka invandringen i huvudsak utgjorts av arbetskraftsinvandring, som Finland och Grekland, och invandrare från länder från vilka invandringen i huvudsak utgjorts av flyktinginvandring, som länder i Mellanöstern, Afrika och Latinamerika. Vi kan också studera i vilken utsträckning sannolikheten att återutvandra skiljer sig åt mellan närliggande länder som Danmark, Norge och Tyskland och geografiskt mer avlägsna länder som USA.

I artikeln studerar vi också hur olika individuella bakgrundsfaktorer såsom arbetsmarknadsposition, socialbidragsberoende och familjesituation påverkar sannolikheten att återutvandra under perioden 1995-1999

för invandrare från ovan nämnda länder. Genom att vi har tillgång till uppgifter om sysselsättning och socialbidrag under perioden 1990–1994 kan vi studera dels i vilken utsträckning det finns skillnader i sannolikheten att återutvandra mellan individer med olika position på arbetsmarknaden, dels i vilken utsträckning det finns skillnader i sannolikheten att återutvandra mellan de invandrare som är marginaliserade, i den meningen att de är socialbidragsberoende, och övriga invandrare.

1. Teoretiska utgångspunkter

Borjas och Bratsberg (1996) presenterar en teoretisk modell för beslutet att återutvandra från invandringslandet till ursprungslandet. Modellen tar sin utgångspunkt i att det är inkomstfördelningen och individens potentiella inkomster i de båda länderna som är avgörande för huruvida individen kommer att flytta från ursprungslandet till invandringslandet. Om individens potentiella inkomster är högre i invandringslandet kommer individen att flytta, i annat fall kommer individen att bo kvar i ursprungslandet.

Inkomstfördelningen och individens potentiella inkomster i ursprungslandet och invandringslandet kommer också att avgöra om migrationen mellan de båda länderna blir positivt eller negativt selekterad. Om inkomstfördelningen är mer ojämn i invandringslandet än i ursprungslandet kommer, allt annat lika, invandringen att vara positivt selekterad. Detta innebär att invandringen utgörs av individer med kunskaper och erfarenheter över genomsnittet i ursprungslandet och invandrarna kommer att lyckas bättre än de infödda på invandringslandets arbetsmarknad. Av detta följer också att sannolikheten att återutvandra kommer att vara lägre ju högre upp i invandringslandets inkomstfördelning invandraren lyckas komma då invandrare i toppen av inkomstfördelningen har mest att tjäna på att bo kvar i invandringslandet. Om inkomstfördelningen å andra sidan är jämnare i invandringslandet än i ursprungslandet kommer, allt annat lika, invandringen att vara negativt selekterad. Invandringen utgörs i detta fall av individer med kunskaper och erfarenheter under genomsnittet i ursprungslandet varför invandrarna kommer att lyckas sämre än infödda på invandringslandets arbetsmarknad. Sannolikheten att återutvandra kommer då att vara lägst bland de invandrare som befinner sig längst ner i inkomstfördelningen då dessa har mest att tjäna på att stanna i invandringslandet.

Centralt i Borjas och Brattbergs modell är således att återutvandring från ett land påverkar sammansättningen av den i landet boende invandrarbefolkningen. Om invandrarbefolkningen i landet är positivt selekterad kommer återutvandring att leda till att de invandrare som klarar sig bäst på arbetsmarknaden i invandringslandet stannar kvar. Om invandrarbefolkningen i ett land å andra sidan är negativt selekterad kommer återutvandringen att leda till att de invandrare som klarar sig sämst på arbetsmarknaden i invandringslandet stannar kvar. Enligt detta resonemang skulle

förekomsten av återutvandring kunna leda till såväl ökade som minskade skillnader i inkomster mellan den invandrade och den infödda befolkningen i ett land. Om t ex invandrare med god framgång på invandringslandets arbetsmarknad väljer att återutvandra medan invandrare med sämre framgång på invandringslandets arbetsmarknad väljer att stanna kommer återutvandringen att leda till att inkomstskillnaderna mellan infödda och den i landet kvarboende invandrabefolkningen ökar.

2. Data och deskriptiv statistik

Artikeln är baserad på data från Statistiska Centralbyråns databas LOUISE. Till grund för undersökningen ligger ett obundet slumpmässigt urval av de invandrare som bodde i Sverige den 31/12 1994. Från detta urval har vi sedan valt ut samtliga invandrare från de 13 länder som presenteras ovan i åldersintervallet 26–60 år 1994. Att studien begränsades till detta åldersintervall motiveras med att vi vill studera invandrare som är i arbetsför ålder under observationsperioden 1995–1999. Totalt ingår 57 871 invandrare i analysen. En individ definieras som återutvandrade till ursprungslandet om individen utvandrat till sitt födelseland någon gång under perioden 1995–1999. Individen definieras som återutvandrade till tredje land om individen utvandrat till annat land än sitt födelseland under samma tidsperiod.

Tabell 1 visar att andelen som återutvandrade till sitt födelseland under perioden 1995–1999 uppgick till 3 procent, medan andelen som återutvandrade till tredje land uppgick till 1,8 procent. Dock varierar andelen kraftigt mellan olika grupper. Andelen som återutvandrade till sitt ursprungsland var högst bland invandrare från europeiska länder. Högst

Tabell 1
Andel individer vilka återutvandrat till födelseland eller tredje land under perioden 1995–1999

Födelseland	Antal individer	Andel som återutvandrat till födelseland (procent)	Andel som återutvandrat till tredje land (procent)
Finland	24 276	2,4	0,7
Norge	3 389	9,5	1,3
Danmark	3 297	4,6	0,7
Tyskland	3 035	1,7	1,5
Grekland	1 594	11,7	3,5
Polen	4 106	1,0	2,3
Ungern	1 434	1,0	1,4
Turkiet	3 042	1,4	1,6
Chile	2 544	5,5	2,8
Libanon	1 695	1,9	3,1
Etiopien	1 145	0,3	4,4
Iran	5 053	1,2	4,7
Irak	2 274	0,2	2,3
USA	987	7,6	5,5
Totalt	57,871	3,0	1,8

andel finner vi i den grekiska gruppen i vilken nära 12 procent återutvandrade till ursprungslandet under perioden 1995–1999. Näst högst andel – närmare 10 procent – återutvandrare finner vi bland invandrare från Norge. Bland utomeuropeiska länder från vilka invandringen haft karaktären av flyktinginvandring ligger dock återutvandringen till ursprungslandet på mycket låga nivåer. För dessa grupper överstiger andelen återutvandrare till tredje land andelen återutvandrare till ursprungslandet. Några utomeuropeiska länder uppvisar dock hög andel återutvandrare till ursprungslandet. Bland invandrare från USA uppgick denna andel till knappt 8 procent och bland invandrare från Chile till knappt 6 procent. Att återutvandringen till USA ligger på hög nivå torde förklaras av att invandringen därifrån ej haft karaktären av flyktinginvandring. Från Chile har däremot invandringen till stor del bestått av flyktingar. Här är det istället troligt att demokratiseringsprocessen som pågått under 1990-talet gjort att återutvandringen har ökat.

3. Skillnader i sannolikheten att återutvandra

I den första delen av detta avsnitt studerar vi hur sannolikheten att återutvandra från Sverige skiljer sig åt mellan olika grupper av invandrare när vi konstanthåller för skillnader i olika individuella bakgrundsegenskaper såsom arbetsmarknadssituation, utbildningsnivå och familjesituation. Skattningarna är genomförda med hjälp av en probitmodell.¹ I skattningarna av skillnader i sannolikheten att återutvandra mellan olika invandrargrupper innehåller modellen, förutom variabler för de olika ursprungsregionerna, variabler för individens ålder år 1994 i linjär och kvadrerad form och antal år sedan invandring i linjär och kvadrerad form. Dessutom innehåller modellen variabler för kön, civilstånd och antal barn i hushållet. Slutligen inkluderas även variabler för huruvida individen erhållit socialbidrag samt varit registrerad som ej sysselsatt under perioden 1990–1994 samt variabler för individens utbildningsnivå år 1994. Dessa variabler presenteras mer ingående i anslutning till tabell 3.

I den andra delen av detta avsnitt studeras hur ovanstående olika individuella bakgrundsfaktorer påverkar sannolikheten att återutvandra för de olika invandrargrupperna. Då tabell 1 visar att andelen återutvandrare till ursprungslandet bland invandrare från Ungern, Polen, Etiopien, Libanon, Iran och Irak är mycket låg analyseras dessa länder i två sammanslagna grupper i denna del av artikeln. Den ena gruppen består av invandrare från Ungern och Polen medan den andra gruppen består av invandrare från Etiopien, Libanon, Iran och Irak. I övriga fall analyseras de olika länderna separat. Även dessa skattningar genomfördes med en probitmodell.

I tabell 2 presenteras skillnader i sannolikheten att återutvandra mellan invandrare från olika länder då vi konstanthåller för de variabler vi

¹ För en presentation av skattningsmetoden, se Greene (1997).

presenterat ovan. I skattningarna är invandrare från Finland referenskategori. Resultaten för de olika invandrargrupperna i tabell 2 skall alltså tolkas som skillnader i sannolikheten att återutvandra jämfört med invandrare från Finland. Denna skillnad mäts i procentenheter. Högst sannolikhet att återutvandra till ursprungslandet har invandrare från Grekland, Norge, Danmark och USA. För invandrare från dessa länder föreligger en statistiskt signifikant högre sannolikhet att återutvandra till ursprungslandet än bland invandrare från Finland. För invandrare från Tyskland föreligger ingen statistiskt signifikant skillnad i sannolikheten att återutvandra jämfört med invandrare från Finland.

För invandrare från övriga länder ser bilden annorlunda ut. Sannolikheten att återutvandra till ursprungslandet bland invandrare från övriga länder är i samtliga fall statistiskt signifikant lägre än bland invandrare från Finland. Lägst sannolikhet att återutvandra till ursprungslandet har invandrare från Etiopien, Iran och Irak. Invandringen från dessa länder har i allt väsentligt utgjorts av flyktingar. För invandrare från dessa länder är sannolikheten att återutvandra till ursprungslandet mer än en procentenhet lägre än bland invandrare från Finland.

Låg sannolikhet att återutvandra till ursprungslandet finner vi även bland invandrare från Libanon, Polen, Ungern och Chile. Även från dessa länder har invandringen i huvudsak utgjorts av flyktingar vilka haft begränsade möjligheter att återvända till ursprungslandet även om en demokratiseringsprocess pågått i såväl Östeuropa som i Chile under 1990-talet.

Resultaten uppvisar således ett klart mönster: Högst sannolikhet att återutvandra till sina ursprungsländer har de som härstammar från länder som är geografiskt och kulturellt närbelägna Sverige. Lägst sannolikhet att återutvandra till sina ursprungsländer finner vi bland invandrare från geografiskt och kulturellt mer avlägsna länder. Detta har givetvis sin

Tabell 2
Skillnader i sannolikheten att återutvandra (i procentenheter) mellan olika grupper av invandrare under perioden 1995–1999.
Invandrare från Finland är jämförelsekategori.

Födelseland	Återutvandrat till ursprungsland	Återutvandrat till tredje land
Norge	2,1*	0,4
Danmark	0,7*	-0,0
Tyskland	-0,3	1,1*
Grekland	4,6*	2,1*
Polen	-1,1*	1,6*
Ungern	-0,9*	0,8*
Turkiet	-1,0*	0,8*
Chile	-0,4*	2,2*
Libanon	-1,0*	1,9*
Etiopien	-1,2*	2,9*
Iran	-1,3*	2,8*
Irak	-1,2*	0,9*
USA	0,8*	3,1*

* Indikerar att skillnaden jämfört med invandrare från Finland är statistiskt signifikant på 5-procent nivån.

huvudsakliga förklaring i att invandringen från många av dessa länder haft karaktären av flyktinginvandring och att invandrare från sådana länder har begränsade möjligheter att återvända till ursprungslandet. Det finns dock även stora skillnader i sannolikheten att återutvandra till ursprungslandet mellan invandrare från länder i Europa. Bland invandrare från Grekland, som i huvudsak består av arbetskraftsinvandrare, är sannolikheten att återutvandra till ursprungslandet närmare 6 procentenheter högre än bland invandrare från Polen, vilka i huvudsak består av flyktinginvandrare.

För sannolikheten att återutvandra till tredje land framkommer en annan bild. Högst sannolikhet att återutvandra till tredje land har invandrare från USA, Etiopien och Iran. För invandrare från dessa länder är sannolikheten att återutvandra till tredje land ca 3 procentenheter högre än bland invandrare från Finland. Även bland invandrare från andra länder från vilka invandringen i huvudsak består av flyktinginvandring är sannolikheten att utvandra till tredje land högre än bland invandrare som kommer från länder som är geografiskt och kulturellt mer närbelägna Sverige.

Olika bakgrundsfaktorerers påverkan på sannolikheten att återutvandra

I detta avsnitt studeras hur olika de bakgrundsfaktorer som presenterades ovan påverkar sannolikheten att återutvandra dels till ursprungslandet och dels till tredje land. Resultaten i tabell 3 visar att antalet år sedan invandring i samtliga fall har en negativ inverkan på sannolikheten att återutvandra från Sverige. Med längre vistelsetid minskar således återutvandringssannolikheten. Effekten är statistiskt signifikant för samtliga grupper utom för gruppen bestående av invandrare från Etiopien, Libanon, Iran och Irak.

Det framgår också att kvinnor från Finland, Danmark, Polen och Ungern har lägre sannolikhet än män från dessa länder att återutvandra till ursprungslandet. För utomeuropeiska länder finns dock inga statistiskt signifikanta skillnader mellan män och kvinnor i detta avseende.

Beträffande familjesituationen framträder inget klart mönster. Enbart i undantagsfall har civilståndet statistiskt signifikant betydelse för sannolikheten att återutvandra till ursprungslandet. Det finns inte heller något klart samband mellan återutvandring till ursprungslandet och antalet barn.

För de variabler som mäter individens ställning på arbetsmarknaden framkommer dock ett klarare mönster. När det gäller invandrare från de nordiska länderna var sannolikheten att återutvandra till ursprungslandet högre bland de individer som erhöll socialbidrag under perioden 1990–1994 än bland de individer vilka ej erhöll socialbidrag. Detta tyder på att bland invandrare från Norden var det de individer som hade de lägsta inkomsterna som valde att återutvandra till sina ursprungsländer.

För invandrare från övriga länder i Europa fanns ingen skillnad i sannolikheten att återutvandra mellan de individer som erhållit och de som inte erhållit socialbidrag. Här kan dock andra intressanta observationer

Tabell 3
Olika variabelers påverkan på sannolikheten att återutvandra till ursprungslandet under perioden 1995–1999. Skillnader i procentenheter jämfört med de referenskategorierna som presenteras under tabellen.

Variabel**	Födelseland				
	Finland	Norge	Danmark	Tyskland	Grekland
Ålder	-0,0	-0,5	0,4*	-0,0	-1,8*
Ålder ²	0,0	0,0	-0,0	0,0	0,0*
År i Sverige	-0,0*	-0,6*	-0,2*	-0,1*	-0,3*
År i Sverige ²	0,0*	0,0*	0,0*	0,0*	0,0
Kvinna	-0,2*	-0,1*	-0,7*	-0,2	-0,3
Gift	-0,2	-0,1	-0,3	-0,3	-0,1
Antal barn	-0,1*	0,0	0,1	0,1	1,7*
Socialbidrag	0,3*	2,2*	1,5*	-0,2	-1,0
Ej sysselsatt	0,6*	1,3*	-0,2	0,7*	10,6*
Utbildning 1	-0,5*	-1,3*	0,4	0,4	-1,5
Utbildning 2	-0,2	-1,9*	0,9	0,1	0,6

	Polen, Ungern	Chile	Turkiet	Libanon, Iran, Irak, Etiopien	USA
Ålder	0,1	0,1	0,3*	-0,0	0,9
Ålder ²	-0,0	-0,0	-0,0	0,0	-0,0
År i Sverige	-0,0*	-0,4*	-0,0*	0,0	-0,2*
År i Sverige ²	0,0*	0,0*	0,0	-0,0	0,0*
Kvinna	-0,7*	0,4	-0,3	-0,3	0,4
Gift	-0,1*	0,3	0,5	0,1	1,6
Antal barn	0,0	-0,6	-0,3*	-0,1	0,2
Socialbidrag	-0,1	-0,4	-0,5	-0,6*	-0,3
Ej sysselsatt	0,6*	1,6*	0,6*	0,7*	6,4*
Utbildning 1	-0,4	-1,7*	0,1	-0,4*	-1,2*
Utbildning 2	-0,4	-1,0	0,1*	-0,7*	-2,1*

*) Statistiskt signifikant skild från referenskategorierna på 5-procentnivån.

**) För variabeln Gift är ogifta referenskategori. Antal barn står för antalet barn i hushållet. Socialbidrag står för att individen erhållit socialbidrag minst ett av åren 1990–1994. Ej sysselsatt står för att individen varit registrerad som ej sysselsatt minst ett av åren 1990–1994. Individer vilka varit registrerade som sysselsatta samtliga år är referenskategori. Utbildning 1 står för att individen har gymnasieutbildning. Utbildning 2 står för att individen har eftergymnasial utbildning. Individer med förgymnasial utbildning är referenskategori för dessa variabler.

göras. Invandrare från Grekland som varit arbetslösa (dvs registrerade som ej sysselsatta) under perioden 1990–1994 hade mer än 10 procentenheter högre sannolikhet att återutvandra till Grekland än invandrare från Grekland vilka ej varit arbetslösa. För invandrare från ett land där invandringen i allt väsentligt utgjorts av arbetskraftsinvandring tycks arbetsmarknads-situationen vara den mest betydande faktorn för beslutet att återutvandra eller inte. Även för invandrare från andra regioner är sannolikheten att återutvandra till ursprungslandet högre bland individer vilka varit arbetslösa under perioden 1990–1994. Effekten av denna variabel är dock avsevärt mindre för de andra invandrargrupperna.

För invandrare från Etiopien, Libanon, Iran och Irak finner vi att sannolikheten att återutvandra till ursprungslandet är lägre bland de som erhållit socialbidrag än bland de som ej erhållit socialbidrag. Denna skillnad är statistiskt signifikant. Bilden för denna grupp avviker således från den bild som framkommer för andra grupper. Bland invandrare i denna grupp är sannolikheten att återutvandra till ursprungslandet lägst bland de invandrare som erhöll socialbidrag. Resultaten pekar alltså mot att det i denna grupp är de invandrare som har den sämsta situationen på arbetsmarknaden som har lägst sannolikhet att återutvandra till ursprungslandet.

Om vi istället väljer att studera sannolikheten att återutvandra till tredje land visar tabell 4 att effekten av vistelsetid i Sverige ej är lika entydig som när det gäller återutvandring till ursprungslandet. Kvinnor från de nordiska länderna samt från Tyskland, Polen, Ungern, Etiopien, Libanon, Iran och Irak har statistiskt signifikant lägre sannolikhet att återutvandra till tredje land än män från dessa länder. Vidare framkommer, liksom i fallet med återutvandring till ursprungslandet, att familjesituationen ej har någon entydig effekt på sannolikheten att återutvandra.

Beträffande övriga variabler visar tabell 4 att individer vilka varit arbetslösa (registrerade som ej sysselsatta) hade högre sannolikhet att återutvandra än individer vilka ej varit arbetslösa. För invandrare från de nordiska länderna och Grekland hade dock effekten av att ha varit arbetslös betydligt svagare inverkan på sannolikheten att återutvandra till tredje land än på effekten att återutvandra till ursprungslandet. För andra grupper gäller dock det omvända. För invandrare från t ex Chile, Turkiet, Etiopien, Libanon, Iran och Irak har effekten av att ha varit arbetslös större inverkan på sannolikheten att återutvandra till tredje land än den har på effekten att återutvandra till ursprungslandet.

Resultaten visar alltså på att invandrare som har sitt ursprung i länder från vilka invandringen i huvudsak utgjorts av arbetskraftsinvandring i stor utsträckning väljer att återvända till ursprungslandet i händelse av arbetslöshet. När det gäller invandrare med ursprung i länder från vilka invandringen utgjorts av flyktingar är det dock mer sannolikhet att dessa återutvandrare till tredje land i händelse av arbetslöshet.

För invandrare från länder i Europa finns inga statistiskt signifikanta skillnader i sannolikheten att återutvandra till tredje land mellan invandrare som erhållit socialbidrag och invandrare som inte erhållit socialbidrag. Beträffande invandrare från utomeuropeiska länder ser dock bilden annorlunda ut. Precis som när det gällde återutvandring till ursprungslandet är sannolikheten att återutvandra till tredje land lägre för de som erhållit socialbidrag än bland de som inte erhållit socialbidrag bland invandrare från Etiopien, Libanon, Iran och Irak. Detta understryker den bild som framkom när återutvandringen till ursprungslandet studerades. Bland invandrare från Etiopien, Libanon, Iran och Irak är sannolikheten att utvandra lägst bland dem som har den sämsta arbetsmarknadssituationen.

Tabell 4
Olika variabelers påverkan på sannolikheten att återutvandra till tredje land under perioden 1995–1999. Skillnader i procentenheter jämfört med de referenskategorierna som presenteras i anslutning till tabell 3.

Variabel**	Födelseland				
	Finland	Norge	Danmark	Tyskland	Grekland
Ålder	0,0	0,3*	-0,1	0,1	0,6*
Ålder ²	-0,0*	-0,0*	0,0	-0,0	-0,0*
År i Sverige	-0,0*	-0,0	-0,0	-0,0*	-0,0
År i Sverige ²	0,0*	0,0	0,0	0,0*	0,0
Kvinna	-0,1*	-0,3*	-0,4*	-0,6*	-0,5
Gift	0,2	0,1	-0,2	-0,3	-0,8
Antal barn	-0,1*	-0,1	0,0	0,0	-0,6*
Socialbidrag	0,0	-0,4	0,2	-0,1	-0,8
Ej sysselsatt	0,5*	0,7	0,8*	0,9*	1,8*
Utbildning 1	0,0	-0,2	0,1	-0,4	-0,7
Utbildning 2	0,8*	0,8*	0,3	-0,3	0,4

	Polen, Ungern	Chile	Turkiet	Libanon, Iran, Irak, Etiopien	USA
Ålder	0,6*	0,6*	0,3	0,3	1,7*
Ålder ²	-0,0*	-0,0*	-0,0	-0,0	-0,0*
År i Sverige	-0,0	0,0	-0,0	0,2*	-0,0
År i Sverige ²	0,0	-0,0	0,0	-0,0	0,0
Kvinna	-0,6*	-0,9	-0,5	-1,2*	0,3
Gift	-0,3	0,1	-0,2	-0,2	-0,4
Antal barn	-0,1	-0,1	-0,3	-0,7*	-0,0
Socialbidrag	-0,3	-0,5	-0,6	-2,2*	-3,5*
Ej sysselsatt	1,2*	2,9*	1,1*	2,9*	5,1*
Utbildning 1	-1,6*	-0,2	0,1	-1,1*	-3,5*
Utbildning 2	-0,3	1,8*	0,2	-0,7*	-2,0*

*) Statistiskt signifikant skild från referenskategorierna på 5-procentnivån.

**) Se förklaring i anslutning till tabell 3.

4. Sammanfattning och slutsatser

Artikeln har visat att sannolikheten att återutvandra till sitt ursprungsland är högre för invandrare från länder som är kulturellt och geografiskt närbelägna Sverige än för invandrare från kulturellt och geografiskt mer avlägsna länder. Till stor del kan detta resultat förklaras med det faktum att invandringen till Sverige från kulturellt och geografiskt avlägsna länder i huvudsak har haft karaktären av flyktinginvandring och att invandrare från dessa länder därför har begränsade möjligheter att återutvandra till sitt ursprungsland. Resultaten har visat att invandrare med ursprung i länder från vilka invandringen i huvudsak utgjorts av flyktinginvandring i högre utsträckning än andra invandrare istället utvandrar till tredje land.

I artikeln har också studerats i vilken utsträckning det finns skillnader i

sannolikheten att återutvandra inom olika grupper av invandrare. Av resultaten framgår att sannolikheten att återutvandra minskar med ökad vistelsetid i Sverige. Vidare framkommer att det ej finns något entydigt samband mellan familjesituation och sannolikheten att återutvandra.

Det framkommer också att arbetsmarknadssituationen är av betydelse för individens beslut att återutvandra. Invandrare med ursprung i länder från vilka invandringen haft karaktären av arbetskraftsinvandring väljer i högre grad än andra att återvända till ursprungslandet i händelse av arbetslöshet medan invandrare med ursprung i länder från vilka invandringen haft karaktären av flyktinginvandring i större utsträckning väljer att återutvandra till tredje land i händelse av arbetslöshet.

Vidare framkommer att i invandrargrupper som är relativt väl integrerade på den svenska arbetsmarknaden är det individerna med sämst ställning på arbetsmarknaden som väljer att återutvandra medan det i de grupper som är sämst integrerade på den svenska arbetsmarknaden är individerna med sämst ställning på arbetsmarknaden som väljer att stanna kvar i Sverige. Resultaten har visat att bland invandrare från länder i Norden är det vanligast med återutvandring till ursprungslandet bland invandrare som har sämst arbetsmarknadssituation i den meningen att de erhåller socialbidrag. För invandrare från Etiopien, Libanon, Iran och Irak är situationen den motsatta. Sannolikheten att återutvandra är lägst bland de individer som har den sämsta arbetsmarknadssituationen i den meningen att de erhåller socialbidrag.

Borjas och Bratsberg (1996) visar i en teoretisk modell att återutvandring från ett land kan leda till att inkomstskillnaderna mellan den invandrade och den infödda befolkningen i ett land ökar. Resultaten i denna artikel visar bl a på att socialbidragsberoende invandrare i utsatta invandrargrupper har högre sannolikhet än andra invandrare att stanna i Sverige medan socialbidragsberoende invandrare i relativt framgångsrika invandrargrupper väljer att återutvandra. Detta pekar mot att återutvandring från Sverige leder till att skillnaderna i inkomster och arbetsmarknadssituation mellan såväl olika invandrargrupper som mellan invandrare och infödda ökar.

Borjas, G J och B Bratsberg (1996), "Who leaves? The out-migration of the foreign-born", *Review of Economics and Statistics*, vol 78, s 165-176.

Dustmann, C (1997), "Return migration, uncertainty and precautionary savings", *Journal of Development Economics*, vol 52, s 295-316.

Edin, P-A, LaLonde R J och O Åslund (2000), "Emigration of immigrants and measures of immigrant assimilation", *Swedish Economic Policy Review*, vol 7, s 163-204.

Edin, P-A och O Åslund (2001), "Invandrare på 1990-talets arbetsmarknad", *Rapport till kommittén Valfärdsbokslut*, Uppsala.

Ekberg, J (1999), "Immigration and the public sector", *Journal of Population Economics*, vol 12, s 278-297.

Greene, W H (1997), *Econometric Analysis*, Prentice-Hall International, New Jersey.

Hammarstedt, M (2001), *Making a living in a new country*, doktorsavhandling, National-ekonomiska institutionen, Växjö universitet.

Klinthäll, M (2003), *Return migration from Sweden 1968-1996*, doktorsavhandling, Ekonomisk-historiska institutionen, Lunds universitet.

Lundh, C och R Ohlsson (1999), *Från arbetskraftsimport till flyktinginvandring*, SNS Förlag, Stockholm.

REFERENSER